

Twellose landgoederen NS-wandeloct

Beschrijving van de wandeloct

Inleiding

Het Wandelpad Platform-LAW heeft in samenwerking met de Nederlandse Spoorwegen een serie wandelocten van station naar station samengesteld. Deze NS-wandelocten volgen een gedeelte van een Lange-Afstand-Wandelpad (LAW). De wandeloct Twellose Landgoederen loopt samen met een deel van het Hanzestedenpad (Streekpad 11, Doesburg-Kampen 120 km en 10 dagwandelingen). U loopt van station Deventer via Twello naar Deventer.

De route is 18 km lang. U kunt de route ook na 11 km afbreken en in Twello op de trein stappen. Deze rondwandeling vanuit station Deventer toont u een afwisselend en kleinschalig landschap. U begint met een fraai uitzicht op de IJssel en de uiterwaarden, wandelt over landgoederen en langs waterlopen. Via de kern van het dorp Twello, waar u de wandeling eventueel kunt afbreken, brengt de route u weer volop in het buitengebied. Via Steenkamer, vroeger de moestuin van Deventer vaart u met het voetveer naar het historische centrum van Deventer. Een mooie gelegenheid om de Deventer Hanze en haard beter te leren kennen. Alle beschreven landgoederen worden door particulieren bewoond en

zijn niet te bezichtigen. Bij (extreem) hoog water in de IJssel wordt de pont uit de vaart genomen. Voor meer informatie rederij Eureka, tel. 06-533 369 65 of www.rederijthuishaven.nl. U kunt dan via de brug naar Deventer, zie het alternatief op de kaart.

Horeca onderweg

Op station Deventer is een stationsrestaurant, alle dagen open (zo vanaf 13 uur). In het centrum van Deventer zijn diverse horecagelegenheden. Aan Quabbenburgerweg 3 (voor Twello) bevindt zich rustpunt boerderij De Nieuwe Vinkerij (zitgelegenheid in/bij schuur), zomers open van 9-18 uur als het bordje 'open' buiten staat. Bijdrage voor consumpties in het z.g. 'offerblok'. Na 11 km vindt u in Twello Grand Café De Waardige Waard, Dorpsstraat 23 geopend dinsdag t/m zondag vanaf 11 uur.

① Deventer

Al in de 8e eeuw was hier een handelsnederzetting, die zich snel ontwikkelde tot één van de weinige grote vroegmiddeleeuwse steden. In de 10e eeuw begon de grote opleving van de handel voor Deventer. Deze zette door tot ver in de late Middeleeuwen. Naast graan, laken, zout en hout werd ook veel vis verhandeld naar Duitsland. Deventer was een prominent lid van het Hanzeverbond en mocht zich zelfs Keizerlijke Vrije Hanzestad noemen. De keizerskroon siert dan ook nog steeds het stadswapen. Deventer was vooral in de 14e en 15e eeuw belangrijk als jaarmarktstad. De stad werd het ontmoetingspunt voor handelaren die overal vandaan kwamen. Ook voor de boekdrukkunst was Deventer een belangrijk centrum. Het oude Deventer is goed te zien in de wijken Bergkwartier en Noorderbergkwartier en op de pleinen Grote Kerkhof en Brink. Bij het VVV-kantoor op de Brink zijn verschillende stadswandelingen verkrijgbaar.

■ U verlaat station Deventer aan de stadskant. Bij het verkeerslicht oversteken en rechtsaf gaan. Het trottoir blijven volgen. Dit gaat over in een asfaltpad door het park. In het park links aanhouden met het water steeds aan uw linkerhand. U steekt een klinkerweg over. Volg het halfverharde pad (u hebt weer water aan uw linkerhand) tot de IJssel. Bij de IJssel rechtsaf en onder de spoorbrug door lopen. Neem rechts de trap naar boven. Bovenaan de trap gaat u rechtsaf het voetpad op. Volg dit de brug over.

② IJsselbruggen

Was in de 13e en 14e eeuw het vervoer over water de basis van de welvaart, in de loop van de 15e eeuw worden ook de landverbindingen belangrijk, zeker toen de IJssel verzandde. De Hanzesteden langs de IJssel waren aanvankelijk fel gekant tegen het aanleggen van bruggen in naburige steden in verband met het gevreesde oponthoud voor de Hanzekonvoien en natuurlijk ook uit concurrentieoverwegingen. Deventer kreeg in 1482 toestemming een brug te bouwen, maar Zutphen was uiteindelijk eerder klaar met de bouw ervan.

■ Aan het eind zigzag omlaag en direct linksaf een halfverhard pad met het spoor links van u. Het pad komt uit op een dijk en gaat over in een klinkerweg.

③ Het landschap

Overgangen tussen droog en nat waren de eerste vestigingsplaatsen van mensen in dit gebied. Het landschap bestond lange tijd uit grote akkercomplexen op de oeverwallen, boerderijen aan de rand ervan en wei- en hooilanden op de lagere gronden. Ter verbetering van de ontwatering werden beken en waterlopen gegraven. De

graslanden werden oorspronkelijk omgeven door houtwallen met meidoornhagen als afscheiding en veekering. De uitvinding van het prikkeldraad in 1873, ruilverkaveling Twello en bacterievuur, een ernstige plantenziekte hebben veel kavelbeplanting doen verdwijnen. Onderweg ziet u nog wel wat oude meidoornhagen.

■ De klinkerweg gaat de dijk af. Beneden houdt u rechts aan, een klinkerweg op. Na 500 meter linksaf, een halfverharde weg in (langs bordje 'eigen weg'). De halfverharde weg gaat over in een asfaltweg. Steek de Terwoldseweg recht over en ga de Hunderenslaan in. Loop rechtsaf de parkeerplaats voor gasten van landgoed Het Hunderen op. Aan het einde van de parkeerplaats rechtsaf, een graspad overgaand in een bospad. Volg dit pad om het landhuis heen en steek een bruggetje over.

④ Landgoed Hunderen

In en rond Twello zijn nog steeds veel landhuizen te vinden. Waar de statige huizen zijn afgebroken zijn de landgoederen nog steeds herkenbaar aan het parkachtige landschap. Hunderen ligt aan de rand van een oeverwal van de IJssel en werd al in het jaar 959 genoemd als 'villa Hundere'. Het huis stamt uit de zeventiende eeuw, maar is in 1863 drastisch verbouwd (de bovenste verdieping en zijvleugels zijn afgebroken). In 1809 kwam het huis in bezit van de familie Kerkhoven. De zoons en kleinzons Kerkhoven vestigden zich als theeplanters op Java. De roman van Hella Haasse 'Heren van de thee' is aan hen gewijd en speelt zich deels op dit landgoed af. In 1975 schenkt de familie Birnie het huis aan het Geldersch Landschap. Tegenwoordig is Hunderen in gebruik als groepsaccommodatie.

■ Het pad vervolgen en na 50 meter op een oprijlaan rechtsaf. Aan het einde van de oprijlaan rechtsaf, Kruisvoorderweg in.

5 Huis Kruisvoorde

In 1575 is het landgoed 'Cruisenfort' al bekend als Havezate. Het gebouw wordt later gebruikt door de schout (een soort burgemeester). In het begin van de 20e eeuw werd de toren aan de rechterkant gebouwd. Tijdens de oorlog is het huis ingenomen door de Duitsers. In de jaren '60-'70 is het huis in verval geraakt. De familie Kramer heeft het kasteel voor een appel en een ei gekocht en in eigen regie gerestaureerd. Jarenlang werden er inboedelveilingen gehouden. Het kasteeltje is in gebruik als woonhuis.

■ Na 800 meter rechtsaf, Blikkenweg. Deze 1 km volgen met een bocht naar rechts en naar links.

6 Parckelaer

De geschiedenis van de Parckelaer gaat terug tot de 15e eeuw. Mogelijk is het van agrarische oorsprong, maar het ontwikkelde zich tot havezate, een (ridderlijke) hofstede, waaraan rechten (gezag) en plichten (bescherming plattelandsbewoners) verbonden waren. In het midden van de 18e eeuw is het pand herbouwd. Tot aan het eind van de jaren '80 werd het huis bewoond door de familie Koldewijn (van schilder Piet Koldewijn). Toen mevrouw Koldewijn er nog alleen woonde, gebruikte ze slechts één kamer; de rest van het huis stond leeg. Het huis is door diverse volgende eigenaren in oude glorie hersteld.

■ Bij het bord Blikkenweg nummer 9, 9A, 11,15 gaat u linksaf, een zandweg van landgoed Bruggenbosch op.

7 Bruggenbosch

Op dit landgoed is het zeventiende eeuwse landhuis 'Brug en Bosch' niet meer te zien. Het is in 1953 gesloopt en vervangen door een moderne villa. Het koetshuis en de boerderij zijn behouden.

■ Bij huisnummer 15 rechtsaf en na 50 meter weer rechtsaf, een graspad op. Aan het eind linksaf, een graspad tussen weilanden door. Dit pad rechts vervolgen. Het gaat over in een bospad. Volg dit bospad (zijpad naar rechts negeren) langs de weilandrand tot een asfaltweg. U gaat linksaf, Quabbenburgerweg. Deze gaat over in Oude Wezenveldseweg. Na een bocht naar links, na huisnummer 7 rechtsaf een onverharde weg opgaan, die overgaat in een graspad.

■ Na 100 meter vlak voor het huis linksaf, een onduidelijk pad door een beukenbos. Na circa 100 meter gaat u rechtsaf, bospad. Bij een geasfalteerde oprijlaan rechtdoor via een pad langs een gazon van een landgoed en na 170 meter rechtsaf naar een drukke verkeersweg. (Bij grote drukte kunt u ervoor kiezen rechtdoor te lopen om bij de even verderop gelegen rotonde over te steken. Met de drukke weg aan uw rechterhand teruglopen en linksaf. U bevindt zich weer op de route bij *, zie ook intekening op de kaart.) De verkeersweg oversteken en rechtdoor Hartelaer in.

8 Landgoed Hartelaer

In de 14e eeuw werd 't Hartelaer samen met enkele andere kleine hofmarken samengevoegd tot de Silvolder of Teugse mark. Omstreeks 1382 wordt het Hartelaer al vermeld in de leenakteboeken als 't Guet too Herteler'. De naam Hartelaer betekent 'laaggelegen plek in het bos'. In de middeleeuwen fungeerde het gebouw als 'spieker' opslagplaats voor granen. Het huis werd later uitgebreid

met een 'meierei' en een 'lanterskamer' (landsheerkamer). Het landhuis werd in 1976 samen met Monumentenzorg gerestaureerd en is nu in gebruik als conferentieoord en trouwlocatie.

* U komt bij een onbeveiligde overweg! Kijk goed rond, u hoort de trein niet aankomen. Steek het spoor over. Bij een verkeersbord 'doodlopende weg' gaat u linksaf, een zandweg op. Waar de zandweg linksaf Twello ingaat, loopt u rechtdoor en volgt het pad langs de watergang. U houdt het water aan uw linkerhand. Ga na 140 meter naar de andere kant van het water. Waar het water naar rechts gaat, loopt u linksaf een hekje door. Op een asfaltweg rechtsaf gaan. Na 120 meter (na huisnummer 33) rechtsaf, een fietspad op (Wethouder Van de Liendelaan). Bij de kerk linksaf, Kerklaan.

9 Duistervoorde

In 1358 bracht een knecht namens de stad Deventer een brief naar 'Duestervoert'. Vermoedelijk woonde hier toen al een Van Apeldoorn, later invloedrijk lid van het Deventer koopmansgilde. De Van Apeldoorns behoorden in de 15e eeuw tot de lage adel (ridders). Duistervoorde was een versterkt huis met in de 18e eeuw enorme landerijen. In 1864 kreeg het na een ingrijpende verbouwing het huidige uiterlijk. Toen de rooms-katholieke kerk eigenaar van het huis werd, werd de Martinuskerk ernaast gebouwd (in 1888). In het huis werd een bewaar- en naaischool ingericht, geleid door zusters. In 1967 verlieten de zusters Duistervoorde. Het huis is nu privébezit.

Gebruik het voetpad aan de rechter zijkant (achter de bomenrij). De Kerklaan gaat bij de rotonde over in Duistervoordseweg. U loopt door tot de kruising Stationsstraat/Duistervoordseweg. Als u de

route in Twello af wilt breken, gaat u hier linksaf naar NS-station Twello.

10 Twello

Het Gelderse dorp Twello dateert uit de 13e eeuw en lag op de belangrijke handelsroute tussen Holland en Westfalen. Twello heeft lang een agrarisch karakter gehad. Rijke Deventenaren en later ook mensen die terugkwamen uit Indië bouwden er landhuizen. De naam Twello komt van twee en Loo: tussen twee bossen. In de negentiende eeuw kwam de spoorverbinding. Er ontstond een omvangrijke vleesindustrie. Tot voor kort (2002) waren er diverse slachterijen in het dorp onder andere op de plaats waar nu het NS-station is. Aan de vleesindustrie herinneren alleen nog de bronzen biggetjes op het Marktplein en het Dorpsplein. Bij VVV Twello op het Marktplein (www.vvvvoorst.nl) kunt u terecht voor meer informatie.

Als u doorloopt naar Deventer (nog 7 km), gaat u hier rechtdoor de Dorpsstraat in. Tegenover de kerk rechtsaf een parkje in. Het parkje schuin naar links doorkruisen naar de voorrangsweg (H.W. Iordensweg). U gaat daar rechtsaf. Bij de Michiel de Ruijterstraat steekt u de H.W. Iordensweg over. U houdt het gemeentehuis van Voorst aan uw rechterhand. Volg aan het eind van de parkeerplaats het pad achter het gemeentehuis langs. Links aanhouden langs het weiland en aan het eind linksaf. Op de volgende splitsing rechts door een klaphek ('kissing gate') langs een vijver en over het grasveld naar een asfaltweg. Deze kruisen en het rechter pad in.

■ Waar het pad overgaat in een klinkerweg, direct linksaf een halfverhard pad op (bij een hek met huisnummer 45). Aan het einde van het pad op een asfaltweg rechtsaf. Doorlopen tot de Voordersteeg. U gaat linksaf. Na 850 meter linksaf Buddezand op. Na 750 meter buigt het Buddezand naar rechts. Ga direct daarna linksaf, asfaltweg Het Wildezand. Het Wildezand volgen, een bocht naar rechts en aan het eind rechtsaf, doodlopende weg (bij bordje Het Wildezand nrs. 5, 12 en 20). Na huisnummer 5 linksaf een graspad op. In het bos het eerste pad linksaf nemen.

11 Het Schol

Oorspronkelijk was het Schol een herengoed; de bewoners waren belastend (een deel van de oogst) verschuldigd aan de eigenaar. Het huidige huis, een Engelse buitenplaats in landschappelijke stijl, is in 1870 gebouwd als werkverschaffingsobject in opdracht van een Deventer kantonrechter. Het Houten Huis is rond 1901 in Noorse stijl gebouwd. In 1974 brandde het landhuis uit en deed in die toestand dienst als decor voor het Oosterbeekse 'Hartenstein' in de film 'Een brug te ver' die grotendeels op en rond de Wilhelminabrug van Deventer is opgenomen. Sinds 1981 is het huis en in 1994 ook de moestuin weer hersteld. In het weiland woont elk jaar een ooievaarsechtpaar met hun jongen. Het landgoed is nu eigendom van Stichting IJssellandschap.

■ Aan het eind linksaf. U loopt om de tuin met een haag van landgoed Het Schol heen. Blijf dit pad dat overgaat in een klinkerweg volgen. Aan het einde van de klinkerweg de voorrangsweg rechtdoor oversteken (Mr. Van Marlestraat). U neemt de derde weg rechtsaf, Langestraat. Aan het einde van de weg linksaf, Ennestraat. Op splitsing rechtsaf de Lage Worp in. Deze

naar links volgen, onder de weg door. (Als u de Bolwerksmolen wilt bezoeken neemt u de eerste weg rechts, zie verder intekening op de kaart.)

12 Bolwerksmolen

De Bolwerksmolen werd gebouwd op het Bolwerk, een deel van de voormalige vestingwerken van Deventer aan een tak van de Oude IJssel. De molen kwam gereed in 1863 en is de enige windhoutzaagmolen in Overijssel. Het is een achtkantige bovenbuitenkruijer. De molen heeft acht velden die met riet bedekt zijn. Het kruiwerk zit boven in de molen en wordt van buitenaf bediend. Vanaf de stelling, de omloop rondom de hele molen, kan de molenaar de zeilen op de wieken leggen en het kruiwerk bedienen. Binnen, op de zaagvloer, zijn de grote sleden te zien, waarop de stammen van het water naar de molen worden getrokken en door de zaagramen worden gehaald. De molen is van mei t/m september te bezichtigen op dinsdag en zaterdag. Telefonische informatie: 0570-615040.

■ Bij een rotonde rechtsaf naar de veerpont over de IJssel. Met de pont oversteken (€ 1,00 enkele reis). Mocht de pont niet varen (bijvoorbeeld bij extreem hoog water) dan kunt u omlopen via de Wilhelminabrug, zie de onderbroken lijn op de kaart.

13 De Welle en de Katentol

Een deel van de IJsselkade, De Welle, werd gebruikt als los- en laadplaats voor de koggen en andere vrachtschepen van de Hanzesteden. De schepen meerden af aan houten beschoeiingen. In de 16e eeuw, toen Deventer zijn grootste economische bloei bereikte, besloot het stadsbestuur de houten kaden te vervangen

door stenen muren. Aan de Welle werd tol voor passerende schepen geïnd. Sinds 1241 bezat Deventer namelijk de rechten voor de Katentol, een tolplaats die zich oorspronkelijk bij het nabij Zwolle gelegen Katen bevond, maar door de Deventenaren naar hun eigen stad werd overgebracht. De tolgaarder deed per roeiboot de passerende schepen aan. Voor het geval handelslieden zich aan de tolplicht wilden onttrekken lag een tweede roeiboot klaar.

- Bij verkeerslichten oversteken de Nieuwe Markt in. U neemt de eerste weg rechtsaf, Waterstraat. Aan het einde van de weg linksaf, Grote Kerkhof. Eerste weg rechtsaf, Polstraat. Polstraat helemaal uitlopen. Op de Brink rechtdoor. Bij de fontein links aanhouden en aan het einde van de Brink rechts aanhouden, de Keizerstraat in. Aan het eind oversteken naar NS-station Deventer.